

ଅଧ୍ୟାୟ 1 ଉପକ୍ରମ

ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ବିକାଶ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ର ଯାହାକି ସମାଜର ବିକାଶରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ବିଭାଗୀୟ ତଥା ସାମାଜିକ ଅସମ୍ଭବତାକୁ ସୁଧାରିବା, ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନଃଜୀବିତ କରିବା, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ହାସଲ କରିବା ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ସାମାଜିକ ବିସ୍ତାର କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଆଶାୟୀଙ୍କୁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସମାନ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରର ଆହ୍ୱାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାଦଶ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର (ଏଫ୍.ଡ୍ୱାଇ.ପି) ଷ୍ଟ୍ରାଟେଜିକ୍ ଡାଆ, ଉପରୋକ୍ତ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଦେଇ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ଡିମାଣ୍ଡ ମୁଖ୍ୟ ଫଳାଫଳ ଚିହ୍ନଟ କରେ ଯଥା ଉପଲବ୍ଧତା ବୃଦ୍ଧି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଅସମାନତାକୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଏବଂ ଗବେଷଣାରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ।

ବିଶ୍ୱ ସ୍ତରରେ, ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛି ଯେ ବ୍ୟାପକ, ସମାନ ତଥା ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଏବଂ 2030 ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଆଜୀବନ ଶିକ୍ଷା ସୁଯୋଗକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଯେପରି ଯୋଷଣୀୟ ବିକାଶ ଲକ୍ଷ୍ୟ (ଏସଡିଜି 4) ରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି ।

1.1 ଓଡ଼ିଶା ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ତରର ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଚିତ୍ର

ଭାରତରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାରେ ସବୁ ସ୍ତରରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି, ନାମ ଲେଖା ବୃଦ୍ଧି ତଥା ସାର୍ବଜନିକ ନିବେଶନ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିସ୍ତାର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ତଥାପି, ଓଡ଼ିଶା ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶ୍ଳେଷଣ, ଯାହା ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ(ଏମ୍.ଏଚ୍.ଆର୍.ଡି) ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ 2014-19 ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସର୍ବେ (ଏଆଇଏସ୍.ଏଚ୍.ଇ) ରିପୋର୍ଟରେ ଉପଲବ୍ଧ, ଦର୍ଶାଏ ଯେ ଓଡ଼ିଶା ସାରଣୀର ନିମ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ସ୍ଥାନିତ । ସାଧାରଣ ରୂପରେ ଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସଂଖ୍ୟା, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସାହତା¹ ଏବଂ ମୋଟ ନାମଲେଖା ଅନୁପାତକୁ²(ଜିଆର)ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ ।

1.1 ସାରଣୀ: ସର୍ବଭାରତୀୟ ହାରାହାରି ସହ ଓଡ଼ିଶାର ତୁଳନା

ବର୍ଷ	ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା (ଉଚ୍ଚତମ ସହକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ)		ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା (ଉଚ୍ଚତମ ସହକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ)		ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସାହତା		ମୋଟ ନାମଲେଖା ଅନୁପାତ		ମୋଟ ନାମଲେଖା ଅନୁପାତ: ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଥାନ
	ଓଡ଼ିଶା	ସର୍ବ ଭାରତୀୟ	ଓଡ଼ିଶା ³	ସର୍ବ ଭାରତୀୟ	ଓଡ଼ିଶା	ସର୍ବ ଭାରତୀୟ	ଓଡ଼ିଶା	ସର୍ବ ଭାରତୀୟ	
2014-15	21	760	705	38,498	23	27	17.70	24.30	26
2018-19	28	993	883	39,931	23	28	22.10	26.30	24
ପ୍ରତିଶତ (ବୃଦ୍ଧି/ ହ୍ରାସ)	33	31	25	4	-	4	25	8	8

(ଉତ୍ସ: ସର୍ବଭାରତୀୟ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ରିପୋର୍ଟ 2018-19 ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସୂଚନା ଏବଂ ନାମଲେଖା ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଏସ୍.ଏମ୍.ଏସ୍) ଡାଟାବେସ୍)

ଉପରୋକ୍ତ ସାରଣୀ ଦର୍ଶାଏ ଯେ 2014-15 ରୁ 2018-19 ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ, ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ 31 ପ୍ରତିଶତ ତୁଳନାରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା 33 ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଛି । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସାହତାରେ ଚାରି ପ୍ରତିଶତ ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିବାବେଳେ ରାଜ୍ୟରେ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସାହତା ସ୍ଥିର ରହିଛି ।

1 ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସାହତା=18-23 ବର୍ଷ ବୟସ ବର୍ଗର ଏକ ଲକ୍ଷ ଜନସଂଖ୍ୟା ପ୍ରତି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା
2 ଭାରତରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାରେ ମୋଟ ନାମଲେଖା ଅନୁପାତ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ଯୋଗ୍ୟ ସରକାରୀ ଜନସଂଖ୍ୟା (18-23 ବର୍ଷ) ମଧ୍ୟରୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାରେ ମୋଟ ନାମଲେଖାର ଶତକଡ଼ା ହିସାବ
3 2012-13 ରୁ ଷ୍ଟେଟ୍ ଆଧାରିତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସୂଚନା ଏବଂ ନାମଲେଖା ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଏସ୍.ଏମ୍.ଏସ୍)ରୁ ଓଡ଼ିଶାର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା ନିଆଯାଇଛି

ଓଡ଼ିଶାର ଜିଇଆର ଯାହାକି 2014-15 ରେ 17.7 ଥିଲା, 2018-19 ରେ 22.1 କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ଏବଂ ପଞ୍ଜିକରଣରେ 25 ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥିଲା । ତଥାପି ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଜାତୀୟ ଜିଇଆର(26.30) ଠାରୁ ନିମ୍ନରେ ରହିଥିଲା । ଏଥି ସହିତ, 2014-19 ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଦୁଇଟି ସ୍ତରରେ (26 ରୁ 24) ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଉନ୍ନତି ଘଟିଥିଲା ।

2018-19 ରେ ନ୍ୟାସନାଲ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ରାଙ୍କିଙ୍ଗ୍ ଫ୍ରେମ୍‌ୱାର୍କ (ଏନଆଇଆରଏଫ୍) ଅନୁଯାୟୀ, କୌଣସି ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କିମ୍ବା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ) ଦେଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ 100 ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟରେ ନଥିଲା । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି, ରାଜ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ବେସରକାରୀ ବିବେଚିତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯଥା-ଶିକ୍ଷା ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ (ଏସ୍‌ଓଏ) ଏବଂ କଲିଙ୍ଗ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି (କେଆଇଆଇଟି) ଯଥାକ୍ରମେ 24 ଏବଂ 31 ତମ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ଉପରୋକ୍ତ ବିଷୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଓଡ଼ିଶାର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଫଳାଫଳକୁ ଆକଳନ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାରେ ଫଳାଫଳର ସମୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ।

1.2 ସାଂଗଠନିକ ରୂପରେଖ

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ (ଡିଏଚଇ), ଓଡ଼ିଶା ସରକାର, କମିଶନର ଓ ସଚିବଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା କରେ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ, ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଶାସନିକ, ଶିକ୍ଷାଗତ ତଥା ଆର୍ଥିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ, ଯୁଗ୍ମ ସଚିବ ଏବଂ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତଥା ରାଜ୍ୟର ଆଞ୍ଚଳିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନେ କମିଶନର ଓ ସଚିବଙ୍କୁ ସହାୟତା କରନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ କୁଳପତି(ଭିସି) ସିନେଟ୍, ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଏବଂ ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲର ପଦପ୍ରଯୁକ୍ତ ଚେୟାରମ୍ୟାନ, ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଏବଂ ଏକାଡେମିକ୍ ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି । କୁଳପତିଙ୍କୁ କୁଳସଚିବ, ବିଭ ନିୟନ୍ତ୍ରକ (ସିଓଏଫ୍), ପରୀକ୍ଷା ନିୟନ୍ତ୍ରକ (ସିଓଇ), ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପରିଷଦର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟମାନେ (ଏଚ୍‌ଓଡି) ଇତ୍ୟାଦି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ସିନେଟ୍ ଏକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶାସକ ପରିଷଦ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଭିନ୍ନ ଶାସନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସଂକଳ୍ପ ପାରିତ କରିବା ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ସଂସ୍ଥା, ଯାହାକି ନିୟମ ଗଠନ, ସଂଗଠନ ଏବଂ ବାତିଲ କରିବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ଅଣଶିକ୍ଷକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଅଟେ । ଅଧିକତ୍ତ୍ୱ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଥିବା ସରକାରୀ ଏବଂ ଅଣ-ସରକାରୀ କଲେଜଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁବନ୍ଧିତ କରନ୍ତି ।

1.3 ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଫଳାଫଳ ସାଧାରଣ ରୂପରେଖଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟକରଣ

ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ସମାଜ ଏବଂ ସରକାର, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାରୁ ଭିନ୍ନ ଆଶା ପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ହିତାଧିକାରୀ ଯଥା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ନୀତି ନିର୍ମାତା, ସାକ୍ଷୁତି ନିୟାମକ ସଂସ୍ଥା, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଇତ୍ୟାଦିର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ସହିତ ବିସ୍ତୃତ ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ-

- ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଫଳାଫଳ ଭାବରେ ‘ନିୟୁକ୍ତି ଏବଂ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା’ ଆଶା କରନ୍ତି ।
- ମାନବ ସମ୍ପଦ ଗବେଷଣା ମାଧ୍ୟମରେ ‘ନୂତନ ଜ୍ଞାନ ସୃଷ୍ଟି’ ଏବଂ ‘ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଶିକ୍ଷାଦାନ/ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା’ ମାଧ୍ୟମରେ ଜ୍ଞାନର ବିସ୍ତାର ଦିଗରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଅବଦାନ ଆଶା କରେ ।

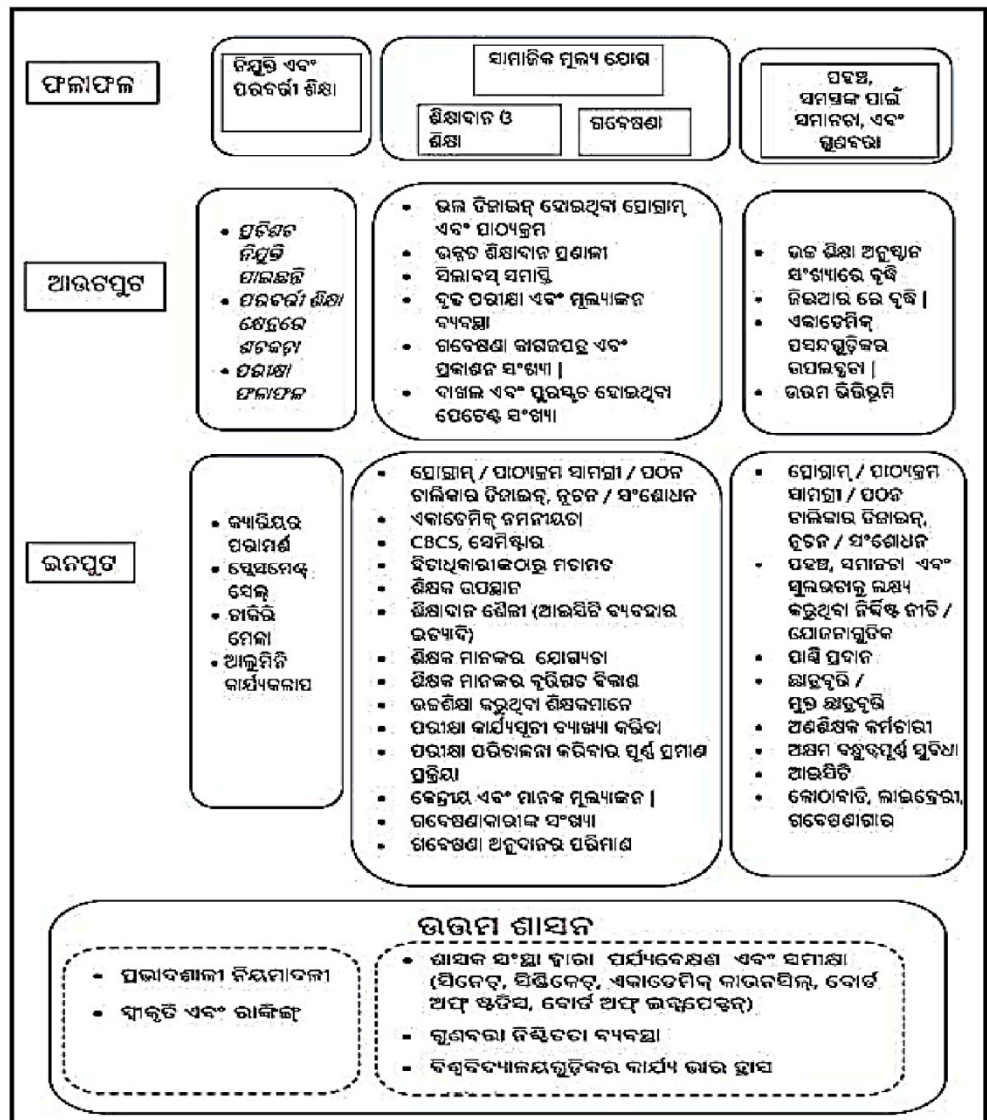
- ଏକ ଉଚ୍ଚ-ଗୁଣାତ୍ମକ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସରକାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖୁଛନ୍ତି ଯାହା ସମାଜର ସମସ୍ତ ବର୍ଗିକ ପାଇଁ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ।

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଏହି ବ୍ୟାପକ ଫଳାଫଳଗୁଡ଼ିକ ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ପରିଚାଳନାରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଇନପୁଟ୍ ଏବଂ ଆଉଟପୁଟ୍ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ।

ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଏହି ଫଳାଫଳ ହାସଲ କରିବାରେ ଏକ ଦୃଢ଼ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରମ ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା । ତେଣୁ, ଅତିରୁ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ତମ ଶାସନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ମାପଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିଥିଲା ।

ସମସ୍ତ ତିନିଟି ପ୍ରମୁଖ ଚିହ୍ନିତ ଫଳାଫଳ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସଂଯୋଗାକରଣ ସହିତ ଇନପୁଟ୍ ଏବଂ ଆଉଟପୁଟ୍ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନଟାବଲରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଛି:

ଚାର୍ଟ 1: ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସମନ୍ୱୟ ଇନପୁଟ୍ ଏବଂ ଆଉଟପୁଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କର ଆଲୋଚନା ଉପସ୍ଥାପନା

1.4 ଅତିରୁର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦସ୍ତାବିଜଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ମାନଦଣ୍ଡ ଆଧାରରେ ସମ୍ପାଦନା ସମୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା:

1. ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିୟୁତ୍ତି ଏବଂ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା;
2. ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାଦାନ/ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ଉଚ୍ଚମାନର ଗବେଷଣା ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜର ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିଲା;
3. ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ପାଇଁ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇଥିଲା; ଏବଂ
4. ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଶାସନ ଏବଂ ପରିଚାଳନା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଭାବୀ ଥିଲା ।

1.5 ଅତିଗ୍ରହ ମାନଦଣ୍ଡ

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦସ୍ତାବିଜଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରାୟ ମାନଦଣ୍ଡ ଆଧାରରେ ସମ୍ପାଦନା ସମାପ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା:

- ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ଗୁଣାତ୍ମକ ବିଷୟ-ଦ୍ୱାଦଶ ପଞ୍ଚବର୍ଷିକ ଯୋଜନା (2012-17);
- ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ (ୟୁଜିସି) ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ / ମାନୁଆଲ ନିୟମାବଳୀ;
- ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (ଆରୟୁଏସଏ) ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ;
- ନୀତି (ଏନଆଇଟିଆଇ) ଆୟୋଗର ତିନି ବର୍ଷର କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନା (2017-18 ରୁ 2019-20);
- ଜାତୀୟ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଏବଂ ସାକ୍ଷୁତି ପରିଷଦ (ନାକ୍) ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଏବଂ ମାନୁଆଲ;
- ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ମହାଶାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଜାରି ହୋଇଥିବା ନ୍ୟାସନାଲ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ରାଜିଙ୍ଗ୍ ଫ୍ରେମୱାର୍କ (ଏନ୍ଆଇଆରଏଫ୍) ମାନୁଆଲ;
- ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ସର୍କ୍ୟୁଲାର/ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ;
- ଆମ୍-ଅଧ୍ୟୟନ ରିପୋର୍ଟ, ସାକ୍ଷୁତି/ ପୁନଃ-ସାକ୍ଷୁତି ରିପୋର୍ଟ, ସୂଚନା ବୁଲେଟିନ୍, ସର୍କ୍ୟୁଲାର ଏବଂ ମନୋନୀତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ, ଏବଂ ମନୋନୀତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ସିନେଟ, ସିଣ୍ଡିକେଟ୍, ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନସିଲ, ବୋର୍ଡ ଅଫ୍ ଷ୍ଟଡିଜ୍, ଫାଇନାଲ୍ କମିଟି ଇତ୍ୟାଦିର କାର୍ଯ୍ୟବିବରଣୀ ।

1.6 ଅତିଗ୍ରହ ପରିସର ଓ ପଛଟି

1.6.1 ଅତିଗ୍ରହ ପରିସର

ସମ୍ପାଦନା ସମାପ୍ତ ଅକ୍ଟୋବର 2019 ରୁ ଜାନୁଆରୀ 2020 ମଧ୍ୟରେ 2014-15 ରୁ 2018-19 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟକୁ ନେଇ କରାଯାଇଥିଲା । ସାଧାରଣ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ (ବିଜ୍ଞାନ/ କଳା/ ବାଣିଜ୍ୟ) ରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ନଅଟି ରାଜ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ (22 ପ୍ରତିଶତ) ଯଥା-ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ⁴ ଅତିଗ୍ରହ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ

⁴ ଓଡ଼ିଶାରେ 28 ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି, ସେଥିମଧ୍ୟରୁ 11 ଟି ସାଧାରଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ସାଧାରଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରୁ ଉଚ୍ଚଳ ସଂସ୍କୃତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇଛି କାରଣ ଏଗୁଡ଼ିକରେ ବିଜ୍ଞାନ/ କଳା/ ବାଣିଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ନାହିଁ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, 2015-16 ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବାରୁ ତିନିଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ (ଖଲ୍ଲିକୋଟ, ରମାଦେବୀ ଏବଂ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର) ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ଛଅ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଉଚ୍ଚଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସର୍ବ ପୁରାତନ ଏବଂ ବୃହତ୍ତମ ଭାବରେ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ (ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ) ବିନା ରିପ୍ଲେସମେଣ୍ଟ(ସର୍ବସାଧାରଣସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା) ପଛଟି ବ୍ୟବହାର କରି ସରଳ ରାଶ୍ଟ୍ରମ ନମ୍ପନା ସଂଗ୍ରହରେ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଅଧୀନରେ ଥିବା 299 ଟି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସମୁଦାୟ ପରିସର ମଧ୍ୟରୁ 32 ଟି ପରୀକ୍ଷା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ନିମ୍ନରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ:

ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ଜଡ଼ିତ 227 ଟି ସାଧାରଣ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରୁ 23 ଟି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ (10 ପ୍ରତିଶତ) ସରଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମ ନମୁନା ବ୍ୟବହାର କରି ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଆଠଟି ଆଦର୍ଶ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ⁵ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସହ ସହବନ୍ଧିତ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ସହବନ୍ଧିତ ମୋଟ 24 ଟି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନମୁନା ଭାବରେ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ସହବନ୍ଧିତ 71 ଟି ସାଧାରଣ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରୁ 8 (10 ପ୍ରତିଶତ) ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସରଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମ ନମୁନା ବ୍ୟବହାର କରି ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଉପରୋକ୍ତ ମନୋନୀତ ନମୁନାରେ ଉଭୟ ସରକାରୀ⁶ ଏବଂ ବେସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ⁷ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ନମୁନା ହୋଇଥିବା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁସାରେ ଏବଂ ସରକାରୀ/ ବେସରକାରୀ ଅନୁସାରେ ବିଭାଜନ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି:

ସାରଣୀ 1.2: ଅତିର୍ଣ୍ଣରେ ପରୀକ୍ଷା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ମନୋନୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂଖ୍ୟା

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନାମ	ପରୀକ୍ଷା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ମନୋନୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା		
	ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା	ବେସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ ମନୋନୀତ ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂଖ୍ୟା
ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ	3 (8ରୁ)	21 (219ରୁ)	24 (ଆଦର୍ଶ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ)
ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ	1 (4ରୁ)	7 (67ରୁ)	8
ମୋଟ	4	28	32

(ଉତ୍ସ: ଅତିର୍ଣ୍ଣ ନମୁନା ସଂଗ୍ରହ)

1.6.2 ଅତିର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ଧତି

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ହାସଲ କରିବାରେ ରାଜ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାକୁ ଆକଳନ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବା ଏହି ଅତିର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଯେହେତୁ ଭାରତ ସରକାର (ଜିଓଆଇ) କମ୍ପା ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏହି ଫଳାଫଳଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳାଫଳ ଏବଂ ମାନଦଣ୍ଡ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିନାହାନ୍ତି, ଅତିର୍ଣ୍ଣ, ନୀତି ଦସ୍ତାବିଜ, ସାକ୍ଷୁତି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (ଏଚଇଆଇ) ର ଶ୍ରେଣୀ ମାନ୍ୟତା, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଉପାଦାନ ଆଧାରରେ ନିଜସ୍ୱ ମାନଦଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି ।

ଫଳାଫଳ ସହିତ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାକୁ ଆକଳନ କରିବାକୁ, ମୁଖ୍ୟ ଫଳାଫଳ ସୂଚକ (ପରିଶିଷ୍ଟ 1) ଏବଂ ଇନ୍-ପୁଟ୍-ଆଉଟ୍-ପୁଟ୍ ସୂଚକ (ପରିଶିଷ୍ଟ 2) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସୂଚକଗୁଡ଼ିକ ଫଳାଫଳଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ସହିତ ଏହି ଫଳାଫଳଗୁଡ଼ିକ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ନିଆଯାଇଥିବା ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସୂଚାଉଛନ୍ତି ।

ଏହି ଫଳାଫଳଗୁଡ଼ିକର ସଫଳତା ସରକାରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ତଥା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଜନା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଅନେକ ଇନ୍-ପୁଟ୍ ଯେପରିକି ପାଣ୍ଡି, ମାନବ ସମ୍ବଳ ଇତ୍ୟାଦି, ଏବଂ ଫଳାଫଳକୁ ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ଏହି ରିପୋର୍ଟର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପୃଥକ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

⁵ ଆଦର୍ଶ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସହାୟତା ଯୋଜନା ଅଧୀନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଶିକ୍ଷାଗତ ପଛୁଆ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲାଯାଇଛି ଯାହାର ଜିଲ୍ଲା ଆର ଜାତୀୟ କିଲ୍ଲା ଆର ଠାରୁ କମ୍ ଅଟେ

⁶ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏବଂ ପରିଚାଳିତ

⁷ ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଅଣଶିକ୍ଷକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦରମା ଗ୍ରାଣ୍ଟ-ଇନ୍-ଏଡ୍ ଆକାରରେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି

ଏହି ଫଳାଫଳ ସୂଚକ ଏବଂ ଏହାର ମାନଦଣ୍ଡ ଆଧାରରେ ଅତିତ୍ ତଥ୍ୟ ସଲଗ୍ନ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ଅତିତ୍ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ବିକଶିତ କରିଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, 2017-18 ମଧ୍ୟରେ ନାକ୍ ଗ୍ରେଡିଂ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ 22 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗ୍ରେଡ୍ A++, A+, A, B++, B+, B, C (ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ୱୋରକୁ ଆଧାର କରି ଅତିତ୍ ପରିମାଣିକ (ପ୍ରକ୍ତି) ମାନଦଣ୍ଡ ବିକାଶ କରିଛି ।

ମନୋନୀତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିରୀକ୍ଷଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଅତିତ୍ କରାଯାଇଥିଲା, ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଦସ୍ତାବିଜଗୁଡ଼ିକର ନକଲ, ଆଲୋଚନା କାର୍ଯ୍ୟପତ୍ର ଏବଂ ସାଇଟଗୁଡ଼ିକର ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । ଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ପାଇଁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସର୍ତ୍ତେ ମାଧ୍ୟମରେ ମତାମତ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା ।

କମିଶନର ଓ ସଚିବ, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଏକ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସମ୍ମିଳନୀ (ଅକ୍ଟୋବର 2019) ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ଅତିତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଅତିତ୍ ପରିସର ଏବଂ ଅତିତ୍ ପଦ୍ଧତିର ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2020) ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

1.7 ସୀକାରୋକ୍ତି

ଅତିତ୍ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି, ସରକାରୀ ତଥା ବେସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତଥା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର, ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷା ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ସହଯୋଗକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ।